

МЕТАЗНАКИ ПЕРЕКЛАДНОЗНАВСТВА ТА ЇХ ВИТОКИ

Кальченко К. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Сучасне життя суспільства характеризується стрімким зростанням темпів розвитку науки і техніки, що в свою чергу веде до подальшого вдосконалення мови цих галузей, зокрема наукової термінології. Дослідження процесів, які відбуваються в терміносистемах, їх закономірності та тенденції розвитку привертала увагу лінгвістів, оскільки понятійний апарат будь-якої науки постійно вдосконалюється. ХХІ століття ознаменоване рядом об'єктивних тенденцій та закономірностей, пізнання яких є необхідною умовою подальшого прогресу сучасної науки. Актуальність дослідження об'єктивується тенденціями сьогоденної лінгвістики до системно-функціонального підходу вивчення проблем науки та малодослідженістю слів, у нашому випадку лінгвістичних метазнаків.

Об'єкт дослідження – метазнаки перекладознавства, предмет – їх витоки. Під метазнаками розуміємо терміни – слова чи словесні комплекси, що співвідносяться з поняттями певної галузі пізнання, які вступають у систему відношень з іншими словами та словесними комплексами і утворюють разом з ними замкнену систему, що характеризується високою інформативністю, точністю та експресивною нейтральністю. Термінознавством глибоко займалися такі лінгвісти як Г. О. Винокур, А. А. Реформатський, В. П. Даниленко, С. В. Гринев, Т. Р. Кияк та інші. Більшість дослідників признає, що термінологічність – одна з основних стильових рис наукового стилю, інформативне ядро лексики мов науки.

Перекладознавство — самостійна галузь прикладної лінгвістики, присвячена найважливішим поняттям, проблематиці, термінології мовознавства, питанням трансформації, міжмовної та міжкультурної кореляції. Як кожна наука перекладознавство має свою структуру, методи вивчення та терміносистему. Для того, щоб пізнати суть даної науки, дізнатися її структуру, нам допомагають терміни. Лінгвістичний термін – це метазнак, який використовується в перекладознавстві та є його об'єктом вивчення. Терміни перекладознавства утворюють 2 групи: загальнолінгвістичні, наприклад *деривація*, *транслітерація* та спеціальні *усний переклад*, *синхронний переклад*, *інтерпретація*.

Говорячи про переклад метазнаків з точки зору теорії можна наголошувати на тому, що вони однозначні, не мають конотативних значень, позбавлені синонімів, незалежно від тексту перекладаються термінами – повними та абсолютними еквівалентами. Дослідження витоків лінгвістичних термінів є необхідним, оскільки важливо простежити їх семантичні смислові зв'язки із загальнонавчаним словом. У цьому випадку використовуються квантитативні методи, які допомагають визначити близькість чи подібність

одиниць різного. Це можна спостерігати на матеріалі лексикографічних словників та за допомогою формули розрахунку семантичного об'єму, запропонованої С.Г.Бережаном $V = 2 \cdot c / (m + c)$, де c – кількість семантичних компонентів двох слів, m , n – кількість семантичних значень кожного з цих слів. Дана формула демонструє відстані між термінами та їх синонімами-відповідниками (алонімами). У результаті підрахування семантичної дистанції відповідного терміна з його синонімами було встановлено їх ступінь конгруентності. Також було встановлено, що не завжди словники подають синоніми до метазнаків, які термінологічно навантажені, тобто на них може вплинути явище детермінологізації. У результаті цього термін може конвертуватися на загальноживане слово і втратити свою точність, системність та термінологічний шарм.

Детермінологізованими можуть бути також лінгвістичні терміни. Наприклад, *adaptation* – розширення сфери вживання мовної одиниці (лексикологія); *adaptation* – пристосування будови і функцій організмів до умов існування (біологія). Таким чином вивчення терміна у межах терміносистеми доповнюється перспективним когнітивним підходом, який потребує виявлення його місця і функції в лінгвомисленнєвій діяльності людини. Отже, термін – метазнак – як слово спеціальної сфери пізнання відображає результати досвіду та практичної діяльності людини, фіксує професійно-наукові знання. Шляхом дефініції термін розкриває суттєві ознаки і виражає спеціальне поняття у певному домені.

Отже, вивчаючи терміни, у даному випадку перекладознавчі, валоративними є їх витoki, які демонструють еволюцію метазнаків, особливості їх розвитку, а також шляхи входу в термінологічну систему мови або шляхи втрати ними своїх дефінітивних і системних характеристик у межах однієї терміносистеми.

Кальченко, К.В. Метазнаки перекладознавства та їх витoki [Текст] / К.В. Кальченко; наук. кер. С.О. Швачко // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 50-51.